

Stockholm 2021-03-18

UR:s remissvar på Sametingets förslag till handlingsprogram för bevarande av de samiska språken, Ku2020/01895

Sveriges Utbildningsradio AB (UR) har beretts möjligheten att lämna synpunkter på Sametingets förslag till handlingsprogram för bevarande av de samiska språken (Ku2019/01888/CSM). UR har valt att i huvudsak lämna sitt yttrande kring kapitel 4.5 Medier, public service.

4.5 Medier, public service

UR:s uppdrag att producera ett programutbud på samiska språk är formulerat i nuvarande sändningstillstånd, som gäller 2020–2025. Hur nästa sändningstillstånd ska se ut bereds i en särskild politisk process och är således inget UR varken vill eller kan föregripa. I stället för att lämna synpunkter på åtgärdsförslagen i detalj vill UR klargöra sitt nuvarande uppdrag och programverksamhet på de samiska språken.

UR:s unika utbildningsuppdrag

UR har ett unikt uppdrag – att bedriva programverksamhet inom utbildningsområdet i allmänhetens tjänst. Programverksamheten på utbildningsområdet ska inkludera barn- och ungdomsutbildning, högskole- och annan vuxenutbildning samt studieförbund och folkhögskolor. Därutöver ska UR tillhandahålla ett utbud av folkbildningsprogram.

UR ska erbjuda ett varierat programutbud för och med barn och unga. Programmen ska förmedla nyheter och fakta samt kulturella och konstnärliga upplevelser från olika delar av Sverige och världen på barns och ungas egna villkor. UR ska också ta hänsyn till de språkliga behoven hos barn och unga som tillhör språkliga eller etniska minoritetsgrupper eller är teckenspråkiga. Vidare ska UR erbjuda ett mångsidigt utbud som speglar de olika kulturer som finns i Sverige och innehåller program från olika delar av världen.

Nationella minoritetsspråk

Enligt nuvarande sändningstillstånd ska UR:s förstasändningar på vart och ett av de nationella minoritetsspråken samiska, finska, meänkieli, romani chib och jiddisch samt på teckenspråk öka under tillståndsperioden jämfört med 2019 års nivåer. UR:s samlade programutbud på samiska, finska, meänkieli och romani chib samt på teckenspråk ska, sammantaget med Sveriges Radios och SVT:s utbud, uppgå till minst 2019 års nivå.

I praktiken innebär detta att UR producerar fler nya samiska program. Det gör att synligheten av samiska program ökar i takt med att antalet program på samiska ökar.

UR delar Sametingets syn på att de samiskspråkiga programmen från UR ska vara av hög kvalitet. För UR, som har till uppgift att producera utbildningsprogram, är det av särskild

Sveriges Utbildningsradio AB

vikt att programinnehållet är språkstärkande och språkutvecklande. Det är en förutsättning för användningen av programmen och för att de ska ha en lärandeeffekt, vilket är UR:s syfte med programverksamheten.

UR ska i hela programverksamheten beakta språkvårdsfrågor. För att säkerställa och vårda det språkliga innehållet vid produktion av UR:s språkprogram medverkar minst två personer med kvalificerade språkkunskaper, till exempel en översättare och en inläsare. Ibland anlitas även en extern språkgranskare av programmen innan de publiceras. För att ytterligare säkerställa den språkliga kvaliteten har UR dessutom dialog med samiska modersmåls lärare som använder programmen i sin undervisning.

I dag råder brist på både samiska modersmåls lärare och samiska läromedel. Därför fyller UR:s fritt tillgängliga program på UR Play både ett stort samhälls- och utbildningsbehov och bidrar till att bevara och revitalisera de samiska språken.

Alla UR:s program finns, utöver sändningar i marknätet, tillgängliga under lång tid (oftast fem år) på UR Play. På så vis fungerar UR Play som en portal för samiska utbildningsprogram som kontinuerligt används av samiska modersmåls lärare i samisk undervisning liksom för den breda allmänheten.

UR:s kvalitetskrav gör att programmen håller hög kvalitet och finns tillgängliga för användning under lång tid framåt.

I UR:s produktioner på samiska är oftast producent och programledare samisktalande. Det bidrar till ökad kvalitet eftersom innehållet produceras av personer som både kan språken och har ett samiskt perspektiv. Det bidrar också till att användarupplevelsen stärker möjligheten till identifikation då de medverkande själva har en samisk bakgrund.

UR gör skillnad på språkstärkande och identitetsstärkande program och anpassar den språkliga nivån beroende på ändamål. UR får kontinuerligt insikter om aktuella behov inom det samiska utbildnings- och språkområdet genom en årlig och kontinuerlig och strukturerad dialog med företrädare för urfolket samerna. Den fördjupande dialogen med de viktiga och sakkunniga samiska företrädarna som UR möter årligen ger inte bara kunskap om effekten av UR:s språkprogram, eller hur de används, utan även insikter om aktuella händelser och kunskap om det samiska samhället och kulturen i stort.

En återkommande synpunkt i dessa dialogmöten är behovet för unga samer att höra sitt språk talas av samer i motsvarande ålder på ett vardagligt sätt.

I UR:s radiopoddar *Sámi jurdagat* och *Áarjelsaemien ássjalommesh* diskuterar samiska ungdomar frågor om identitet, relationer och stereotyper, om Sápmi och om värderingar och hur man för dem vidare till kommande generationer. Ändamålet med dessa program är att de ska vara identitetsstärkande och här uppmuntras de medverkande att tala ur hjärtat snarare än att tala perfekt samiska.

UR har i dagsläget produktioner på alla fem officiella samiska varieteter: nord-, ume-, lule-, pite- och sydsamiska. För barn producerar UR olika typer av språkstärkande och språkutvecklande program. UR vill särskilt erbjuda språkprogram för barn i så tidig ålder som möjligt, gärna från förskoleåldern, eftersom det är en viktig fas i barnets

språkutveckling. Vetskapen om att det råder brist på utbildningsmaterial på samiska i förskolan gör också att UR prioriterar där. Språkinsatser i tidig ålder ökar också möjligheten att kunna lära sig språket senare i livet. Språkprogrammen för förskolan och modersmålsundervisningen är en medveten satsning från UR på kommande generationers talare, för att man så tidigt som möjligt ska kunna få med sig språket. Genom nyproduktioner och versioneringar av program med textning eller s k voice-over, finns möjligheten för de allra minsta att se, höra och läsa samiska genom att titta på tv-program som till exempel *Alfons Åberg* på nordsamiska, *Hemma hos Plupp* på lulesamiska eller *Pinos dagbok* på sydsamiska, bara för att nämna några.

Men UR har inte bara ett uppdrag att göra program på språken utan även att erbjuda ett mångsidigt utbud som speglar olika kulturer i Sverige. Därigenom kan programutbudet även bidra till en ökad förståelse av nationella minoriteter och urfolk och deras historia och särställning för den breda allmänheten. Behovet av mer kunskap framkom tydligt i den Novus-undersökning som UR lät ta fram 2018. Den visade att var femte svensk inte kände till vad en nationell minoritet är eller vad det innebär. Förra året producerade UR filmen *Svenska förklarad: Nationella minoritetsspråken* för gymnasieskolans elever. Den förklarar på ett enkelt sätt de olika nationella minoritetsspråkens ursprung, hur de skyddas enligt lag och kopplingen till Sverige i dag. UR:s programserier *Min samiska historia* och *Samernas tid* från 2018 ger ett fördjupat historiskt perspektiv på urfolket samerna i hela Sápmi och vänder sig till både grundskolan och den breda allmänheten.

UR:s ambition med minoritetsspråksuppdraget är att bidra till lärande och att lösa samhällsutmaningar på utbildningsområdet. En viktig fråga för hela samhället är hur de nationella minoritetsspråken och samiska språken ska fortleva i Sverige. Att det finns utmaningar i dag visar inte minst Sametingets- och ISOF:s aktuella förslag till handlingsprogram för bevarande av de nationella minoritetsspråken och de samiska språken. Den akuta bristen på hållbara läromedel och kvalificerade modersmåls lärare är några av utmaningarna.

Genom tv-mediet finns en potential för ett ökat lärande av språken genom starka berättelser i ord och bild. Här kan UR:s utbildningsuppdrag fylla en viktig funktion. Genom programutbudet skapas lärande via upplevelser i flera format, från animerade filmer för de yngsta till dokumentärer, poddar och roliga och enkla faktaprogram. UR når hela utbildningssektorn med sitt programutbud och det används av allt fler och allt fler uppger också att UR:s programutbud bidrar i deras lärande. På UR Play samlas allt programutbud och finns där under lång tid för alla att använda.

UR konstaterar att flera av de frågor som lyfts i kapitel 4.5 *Medier, public service* är kopplade till kommande public service-utredning och hör därför naturligt hemma inför nästa tillståndsprocess från 2026 och inom ramen för den processen bör man utveckla frågeställningar som knyter an till det kapitlet.

Johan Hartman, strategichef